

סבר בשבר
הרב מואיז נבון

בראשית פרק מא (א) וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנַתִּים יָמִים וַפְרָעָה חֵלֶם וְהָנָה עֹמֵד עַל הַיָּאָר : ... (נג) וַתְּכַלֶּינָה שְׁבַע שָׁנֵי הַשָּׁבַע אֲשֶׁר הָיָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם : (נד) וַתַּחֲלִינָה שְׁבַע שָׁנֵי הַרְעָב לְבֹאֵי כְּאֲשֶׁר אָמַר יוֹסֵף וַיְהִי רָעַב בְּכָל הָאֲרָצוֹת וּבְכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם הָיָה לֶחֶם : (נה) וַתִּרְעַב כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּצְעַק הָעָם אֶל פְּרָעָה לֵאמֹר פְּרָעָה לְכָל מִצְרַיִם לֵכּוּ אֵל יוֹסֵף אֲשֶׁר יֹאמַר לְכֶם תַּעֲשׂוּ : (נו) וְהָרְעַב הָיָה עַל כָּל פְּנֵי הָאֲרֶץ וַיִּפְתַּח יוֹסֵף אֶת כָּל אֲשֶׁר בָּהֶם **וַיִּשְׁבֶּר** לְמִצְרַיִם וַיַּחֲזֵק הָרְעַב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם : (נז) וְכָל הָאֲרֶץ בָּאוּ מִצְרַיִמָּה לְשֹׁבֵר אֶל יוֹסֵף כִּי חָזַק הָרְעַב בְּכָל הָאֲרֶץ :

בראשית פרק מב (א) וַיֵּרָא **וַיִּרְא** יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ **שָׁבֵר** בְּמִצְרַיִם וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו לָמָּה תִּתְרָאוּ : (ב) וַיֹּאמֶר הִנֵּה **שְׁמַעְתִּי** כִּי יֵשׁ **שָׁבֵר** בְּמִצְרַיִם רְדוּ שָׁמָּה **וַשְׁבֵּרוּ** לָנוּ מִשֶּׁם וְנַחֲיָה וְלֹא נָמוּת :

אבן עזרא בראשית פרשת מקץ פרק מב פסוק א

(א) וירא יעקב בעבור היות ההרגשות נחברות במקום אחד, יחליפו זו בזו, כמו ראה ריח בני (ברא' כז, כז), ומתוק האור (קהלת יא, ז), וכן וירא יעקב, כי אחריו כתיב הנה שמעתי (ברא' מב ב).

חזקוני בראשית פרשת מקץ פרק מב פסוק א

(א) וירא יעקב כי יש שבר: "שמעתי" כי יש שבר במצרים כמו שכתוב בסמוך הנה שמעתי כי יש שבר במצרים, דוגמא: וכל העם רואים את הקולות.

רד"ק בראשית פרשת מקץ פרק מב פסוק א

(א) וירא יעקב - כי ראה אנשי הארץ באים עם תבואה ושאלם מאין יביאו התבואה ואמרו ממצרים זהו שאמר הנה שמעתי:

בראשית רבה (וילנא) פרשת מקץ פרשה צא סימן ו

ד"א וירא יעקב כי יש שבר במצרים, וכי במצרים היה יעקב שראה תבואה במצרים שאמר הכתוב וירא יעקב כי יש שבר במצרים והלא אמר לבניו ויאמר הנה שמעתי, אלא מיום שנגנב יוסף נסתלקה רוח הקודש ממנו ורואה ואינו רואה ושומע ואינו שומע, ומפני מה לא נאמר יש אוכל במצרים שאמר הכתוב כי יש שבר במצרים, והלא כבר נאמר "ותרעב כל ארץ מצרים" [ז"א אין טעם לקרוא המילה כשיברון, ולכן שואל המדרש] ומה ת"ל יש שבר אלא אל תהי קורא יש שבר אלא יש שבר שראה באספקלריא שסברו במצרים ואיזה זה, זה יוסף.

רש"י בראשית פרשת מקץ פרק מב פסוק א

וירא יעקב כי יש שבר במצרים - ומהיכן ראה, והלא לא ראה אלא שמע, שנאמר (להלן מב ב) הנה שמעתי וגו', ומהו וירא, ראה באספקלריא של קדש שעדיין יש לו שבר במצרים. ולא היתה נבואה ממש להודיעו בפירוש שזה יוסף:

בראשית רבה (וילנא) פרשת מקץ פרשה צא סימן א

וירא יעקב כי יש שבר במצרים, (תהלים קמו) אֲשֶׁרֵי שָׁאֵל יַעֲקֹב בְּעֵזְרוֹ שְׁבֵרוּ עַל יָקוֹק אֱלֹהֵיו, וירא יעקב כי יש שבר במצרים, ... וליעקב נתגלה שיוסף קיים, שנאמר וירא יעקב כי יש שבר במצרים, [1] כי יש שבר זה הרעב, כי יש סבר זה השבע, [2] כי יש שבר "ויוסף הורד מצרימה", כי יש סבר "ויוסף הוא השליט", [3] כי יש שבר "ועבדום וענו", כי יש סבר "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול", ...

Avivah Zornberg, The Beginning of Desire, p. 302

"What Jacob sees is a dialectical vision of *shever/sever*. When things fall apart, the opportunity for *sever* [hope] arises."

שבירת הכלים

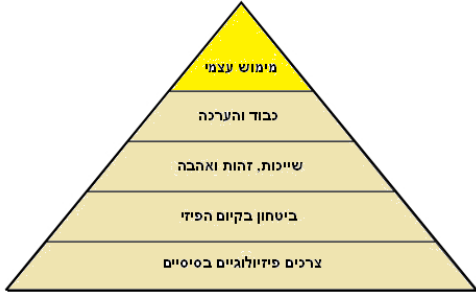
שבירת הכלים הוא מושג יסודי בקבלה שמתאר תהליך שקדם לבריאת העולם וגם נדרש לבריאת העולם. הוא הופיע לראשונה אצל האר"י.

תהליך שבירת הכלים התרחש בעולם האצילות ומה שקרה בו הוא שהספירות בעולם האצילות קיבלו אור בעוצמה שלא יכלו להכיל ונשברו. רסיסי הספירות שנשברו בזמן שבירת הכלים הפכו לקליפות. לאחר מכן נוצרו הספירות בעולם האצילות מחדש וקיבלו אור ברמת עוצמה נמוכה יותר ודרכם החלו השתלשלות העולמות מעולם האצילות לעולמות שמתחתיו, עד שלבסוף נוצר העולם הגשמי, עולם העשיה, שהוא עירוב של הקליפות והקדושה.

בראשית רבה (וילנא) פרשת מקץ פרשה צא סימן א

וירא יעקב כי יש שבר במצרים, (תהלים קמו) אֲשֶׁרִי שָׁאֵל יַעֲקֹב בְּעֶזְרוֹ שִׁבְרוּ עַל יְקֹנֶךָ אֱלֹהִיו, יעקב כי יש שבר במצרים, ... וליעקב נתגלה שיוסף קיים, שנאמר וירא יעקב כי יש שבר במצרים,

[1] כי יש שבר זה הרעב, כי יש סבר זה השבע,

R. Soloveichik, Halakhic Man, p. 125

Man, in one respect, is a mere random example of the biological species – species man – an image of the universal, a shadow of true existence.

[2] כי יש שבר "ויוסף הורד מצרימה", כי יש סבר "ויוסף הוא השליט",

R. Soloveichik, Reflections of the Rav (Vol. II), p. 40

Adam I wants to be a "man", to realize his humanity by being distinguished from the rest of creation, by becoming the master over his own environment. This grants him an honorable status with dignity.

בראשית פרק א (כח) וַיִּבְרָךְ אֱתֶם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת הָאָרֶץ וּכְבֹּשֶׁהּ ...

[3] כי יש שבר "ועבדום וענו", כי יש סבר "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול", ...

R. Soloveichik, Reflections of the Rav (Vol. II), p. 44

... Adam II aspires, in addition, for the religious experience of sanctity, a sense of communion with the transcendent.

בראשית פרק ב

(ז) וַיִּיצֶר יְקֹנֶךָ אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עֶפְרָ מִן הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נְשָׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה: ...
(טו) וַיִּקַּח יְקֹנֶךָ אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם וַיְנַחֲהוּ בְּגֵן עֵדֶן לְעִבְדָּהּ וּלְשִׁמְרָהּ: (טז) וַיִּצְוּ יְקֹנֶךָ אֱלֹהִים עַל הָאָדָם לֵאמֹר מִכָּל עֵץ הַגֵּן אָכַל תֹּאכַל: (יז) וּמֵעֵץ הַדְּעִיעַת טוֹב וְרַע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ כִּי בַיּוֹם אֲכַלְדָּךְ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת:

[1] יחיד - [2] יחיד - [3] רבים

בראשית פרק טו, א-כא

(א) אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הָיָה דְבַר יְקֹנֶךָ אֶל אַבְרָם בְּמַחֲזֵה לֵאמֹר אֵל תִּירָא אַבְרָם אֲנֹכִי מִגֵּן לְךָ שְׂכָרְךָ הִרְבַּה מְאֹד: (ב) וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֲדֹנָי יְקֹנֶךָ מַה תִּתֶּן לִי וְאֲנֹכִי הוֹלֵךְ עִרְרִי וְכָן מֵשֶׁק בֵּיתִי הוּא דִּמְשַׁק אֶלְיֵעֶזֶר: (ג) וַיֹּאמֶר אַבְרָם הֵן לִי לֹא נִתְתָה זֶרַע וְהֵנָּה בֶן בֵּיתִי יוֹרֵשׁ אֹתִי: (ד) וְהֵנָּה דְבַר יְקֹנֶךָ אֵלָיו לֵאמֹר לֹא יִירָשְׁךָ זֶה כִּי אִם אֲשֶׁר יֵצֵא מִמֶּעֶד הוּא יִירָשְׁךָ: (ה) וַיּוֹצֵא אֹתוֹ הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הֲבִט נָא הַשָּׁמַיְמָה וְסַפֵּר הַכּוֹכָבִים אִם תּוּכַל לִסְפֹּר אֹתָם וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה יִהְיֶה זֶרְעֶךָ: (ו) וְהָאֱמֹן בִּיקוֹן וַיִּחְשְׁבֶהָ לוֹ צְדָקָה: (ז) וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי יְקֹנֶךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאוּר כַּשְׂדִּים לָתֵת לְךָ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ: (ח) וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי יְקֹנֶךָ בְּמָה אֲדַע כִּי אִירָשְׁנָה: (ט) וַיֹּאמֶר אֵלָיו קַח לִי עֵגְלָה מְשֻׁלֶּשֶׁת וְעֵז מְשֻׁלֶּשֶׁת וְאֵיל מְשֻׁלֶּשׁ וְחֵרֶשׁ וְגוֹזָל: (י) וַיִּקַּח לוֹ אֶת כָּל אֵלֶּה וַיִּבְתֵּר אֹתָם בַּתְּוֶה וַיִּתֵּן אִישׁ בַּתְּוֶה לְקִרְיָתָהּ וַיִּתֵּן אֶת הַצֶּפֶר לֹא בְּתֵר: (יא) וַיִּרְדֵּךְ הַעֵיט עַל הַפְּגָרִים וַיֵּשֶׁב אֹתָם אַבְרָם: (יב) וַיְהִי הַשָּׁמֶשׁ לְבוֹא וַתִּרְדְּמָה נֶפְלָה עַל אַבְרָם וְהֵנָּה אֵימָה חֲשֵׁכָה גְדֹלָה נִפְלֶתתָּ עָלָיו: (יג) וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יָדַע תֵּדַע כִּי גֵר יִהְיֶה זֶרְעֶךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְעַבְדוּם וְעֵנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה: (יד) וְגַם אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָן אֲנֹכִי וְאַחֲרָי כֹּן יֵצְאוּ בְּרִכְשׁ גָּדוֹל: (טו) וְאַתָּה תְּבוֹא אֶל אֲבֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם תִּקְבְּרָם בְּשֵׂיבָה טוֹבָה: (טז) וְדוֹר רְבִיעִי יָשׁוּבוּ הֵנָּה כִּי לֹא שָׁלֵם עוֹן הָאֱמֹרִי עַד הֵנָּה: (יז) וַיְהִי הַשָּׁמֶשׁ בָּאָה וְעֵלְטָה הָיָה וְהֵנָּה תִּנּוֹר עֵשׂוֹן וְלִפִּיד אֵשׁ אֲשֶׁר עָבַר בֵּין הַגְּזָרִים הָאֵלֶּה: (יח) בַּיּוֹם הַהוּא כָּרַת יְקֹנֶךָ אֶת אַבְרָם בְּרִית לֵאמֹר לְזֶרְעֶךָ נִתְּנִי אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת מִנְהַר מִצְרַיִם עַד הַנָּהָר הַגָּדֹל נְהַר פְּרָת: (יט) אֶת הַקְּיִינִי וְאֶת הַקְּנִזִּי וְאֶת הַקְּדִמְנִי: (כ) וְאֶת הַחִתִּי וְאֶת הַפְּרִזִּי וְאֶת הַרְפָּאִים: (כא) וְאֶת הָאֱמֹרִי וְאֶת הַכְּנַעֲנִי וְאֶת הַגְּרָגְשִׁי וְאֶת הַיְבוּסִי: ס

בראשית פרק מו, א-ה

(א) וַיִּסַּע יִשְׂרָאֵל וְכָל אֲשֶׁר לוֹ וַיָּבֵא בְּאֶרֶץ שֶׁבַע וַיִּזְבַּח זִבְחִים לֵאלֹהֵי אֲבִיו יִצְחָק: (ב) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל בְּמִרְאֵת הַלַּיְלָה וַיַּעֲקֹב יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הֲנִי: (ג) וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי הֵאֵל אֱלֹהֵי אֲבִיךָ אֵל תִּירָא מִרְדָּה מִצְרַיִמָּה כִּי לְגוֹי גָּדוֹל אֲשִׁימְךָ שָׁם: (ד) אֲנֹכִי אֲרַד עִמָּךְ מִצְרַיִמָּה וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַם עִלָּה וְיוֹסֵף יִשְׁתִּי יָדוֹ עַל עֵינֶיךָ:

רמח"ל, דרך ה', 2:4:9

ואולם במעשיהם של ישראל תלה האדון, ברוך הוא, תיקונו כל הבריאה ועילויה כמו שכתבתי, ושעבד כביכול את הנהגתו לפועלם, להאיר ולהשפיע או ליסתר ולהתעלם ח"ו על פי מעשיהם. אך מעשה האומות לא יוסיפו ולא יגרעו במציאות הבריאה, ובגילוי יתברך שמו או היסתרו, אבל ימשיכו לעצמם תועלת או הפסד, אם בגוף ואם בנפש, ויוסיפו כוח בשר שלהם או יחלישוהו.

תהלים פרק קמו (ה) אֲשֶׁרִי שָׁאֵל יַעֲקֹב בְּעֶזְרוֹ שִׁבְרוּ עַל יְקֹנֶךָ אֱלֹהִיו: